

**Wichrowski, Zbigniew / Wichrowska,
Ewa**

**Półziemianka wczesnośredniowieczna z
Kraśnika, ul. Klasztorna**

Archeologia Polski Środkowowschodniej 8, 341-346

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZBIGNIEW WICHROWSKI, EWA WICHROWSKA

PÓLZIEMIANKA WZESNOŚREDNIOWIECZNA Z KRAŚNIKA, UL. KLASZTORNA

W trakcie prowadzenia we wrześniu 2002 r. prac kanalizacyjnych na terenie ogrodu parafii rzymsko-katolickiej w Kraśniku przy ul. Kościuszki i Klasztornej (za-plecze Klasztoru Kanoników Regularnych) natrafiono na półziemiankę wczesnośredniowieczną, a następnie naruszono strop miejskiego muru obronnego z kamienia wapiennego. Wstrzymano wówczas prace i przystąpiono do badań ratowniczych. Tematem niniejszego sprawozdania jest obiekt wczesnośredniowieczny (Z. Wichrowski 2002).

Wykop kanalizacyjny przeciął półziemiankę mniej więcej w części środkowej. Obiekt widoczny był w obu profilach wykopu (ryc. 1). Zachowana długość 3,4-3,6 m. W części południowo-wschodniej uszkodzony został przez wykop nowożytny z fragmentami cegieł i zaprawy wapiennej (warstwa 6). Spąg na głębokości 0,58-1,02 m od obecnej powierzchni, dno proste, wyrównane. W dolnej partii wypełniisko stanowiła czarna – smolista ziemia z drobnymi grudkami polepy i kości zwierzęcych oraz sprażonych kamieni granitowych i węglami drzewnymi (warstwa 4), na której zalegała warstwa szarej ziemi w części północnej przemieszana z gliną i lessem (warstwa 3). Na niej znajdowała się ziemia szara z drobnym gruzem ceglany i wapiennym (warstwa 2), przykryta humusem (warstwa 1). Warstwę 3 można powiązać z XVI-XVII-wiecznym poziomem terenu i przebiegającym tuż obok murem miejskim. W północnej części profilu zachodniego zaobserwowano znaczne skumulowanie dużych brył polepy o wygładzonej i ciemnej jednej stronie. Po wyrównaniu obsuwiska profilu ujawniono tu palenisko o konstrukcji kamienno-glinianej (ryc. 2). Palenisko znajdowało się w północno-zachodnim narożu budynku na poziomie jego dna i jak cała półziemianka zagłębione około 0,4-0,5 m w podłoże, które stanowi w tym miejscu sypki żółty, zgliniony piasek (warstwa 5).

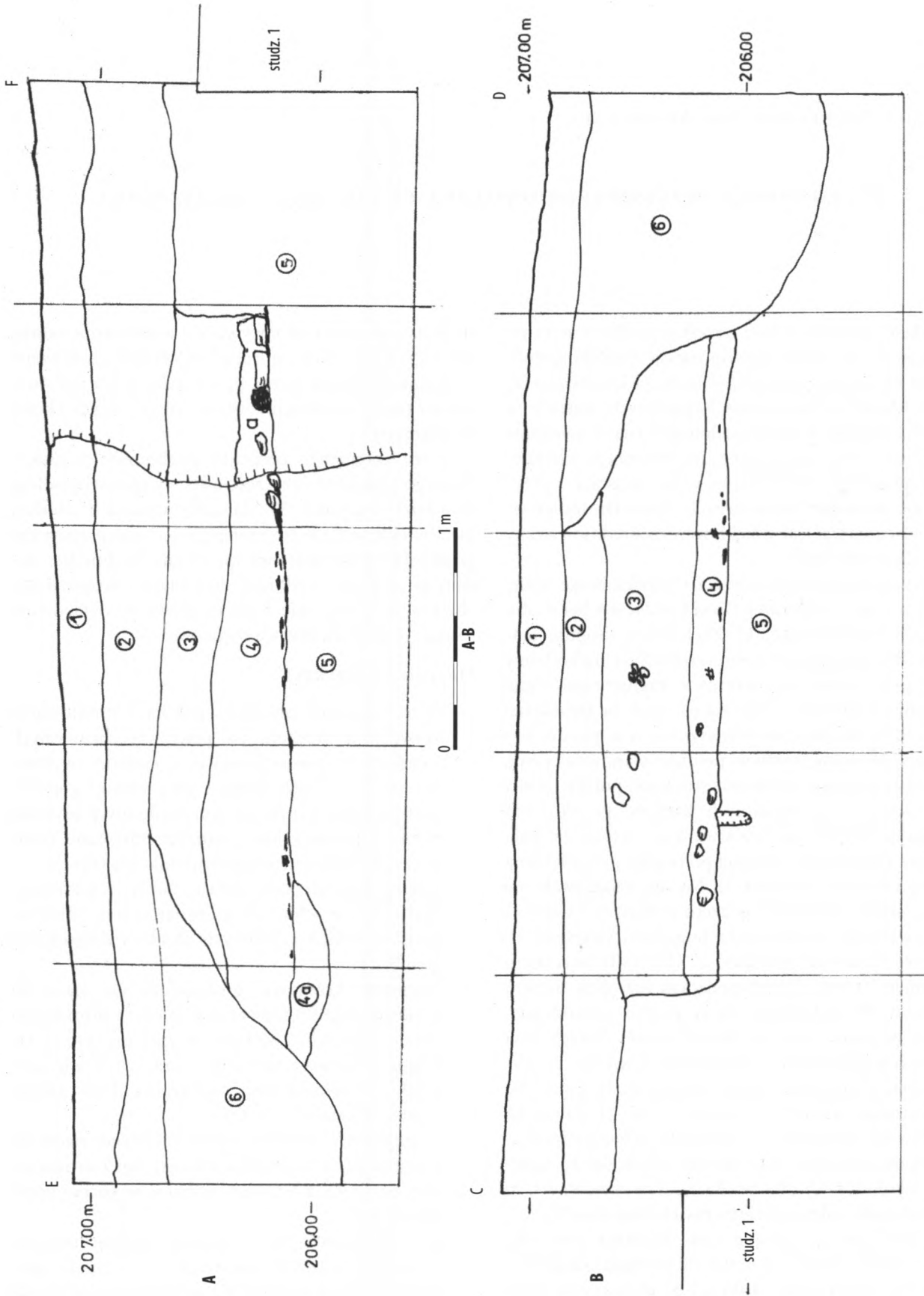
Uchwycona w wykopie część kolistego paleniska o wymiarach około 0,9 x 0,8 m pozwala rekonstruować jego średnicę na około 1,5 m. Dolna część paleniska została ułożona z płaskich kamieni granitowych o długości do 20 cm i wysokich ok. 5-6 cm, a cała kon-

strukcja wylepiona od góry gliną i wyrównana tworzy tok o grubości do 4 cm miejscami dobrze zachowany z ciemną okopconą górną powierzchnią. Na warstwie polepy znaleziono fragmenty naczyń glinianych i kości zwierzęcych.

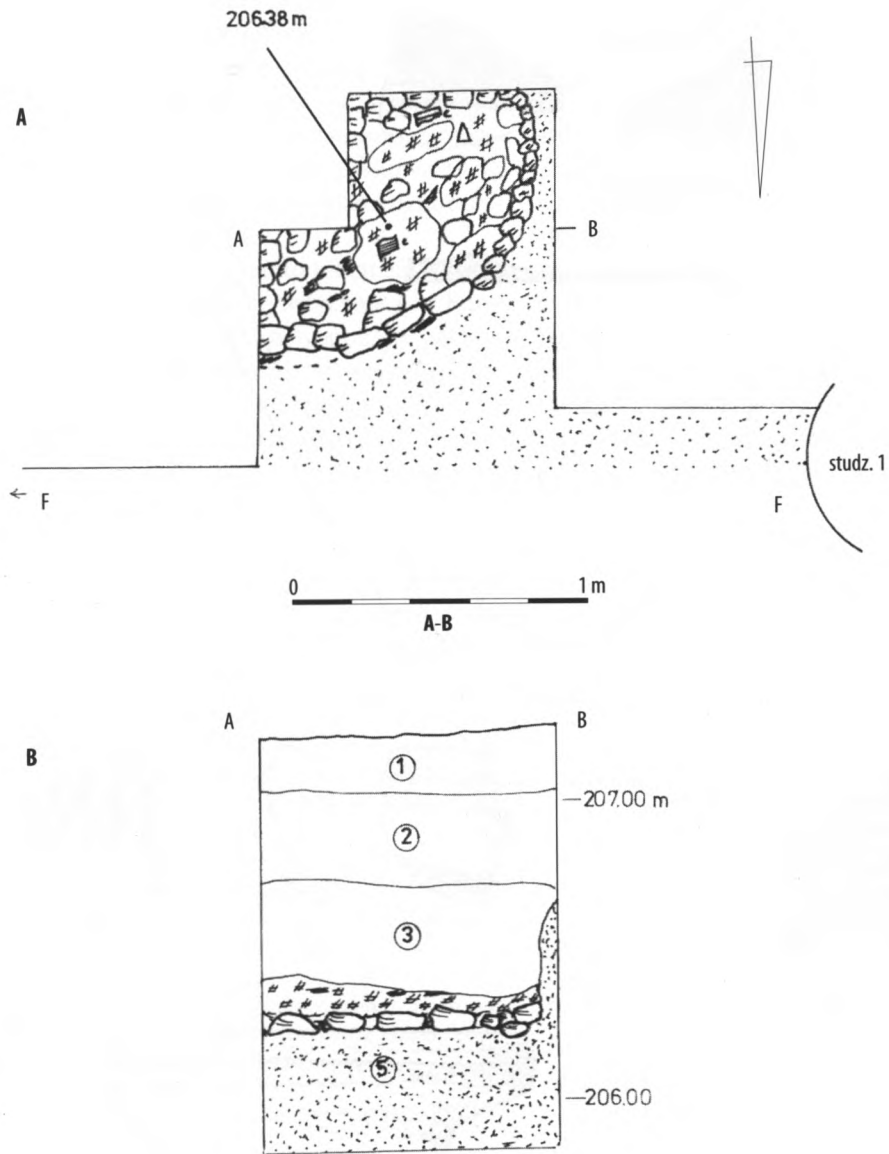
Duże fragmenty ceramiki pochodziły z uszkodzonego paleniska lub częściowo wylepionej podłogi wewnątrz budynku. W dalszych częściach obiektu nie stwierdzono zwartej polepy, a jedynie pojedyncze grudki. Być może warstwa spalenizny na dnie jest śladem po spalonej podłodze drewnianej. Rozpoznanie obiektu w całości nie było możliwe ze względu na rosnące w pobliżu drzewa owocowe.

MATERIAŁ Z OBIEKTU:

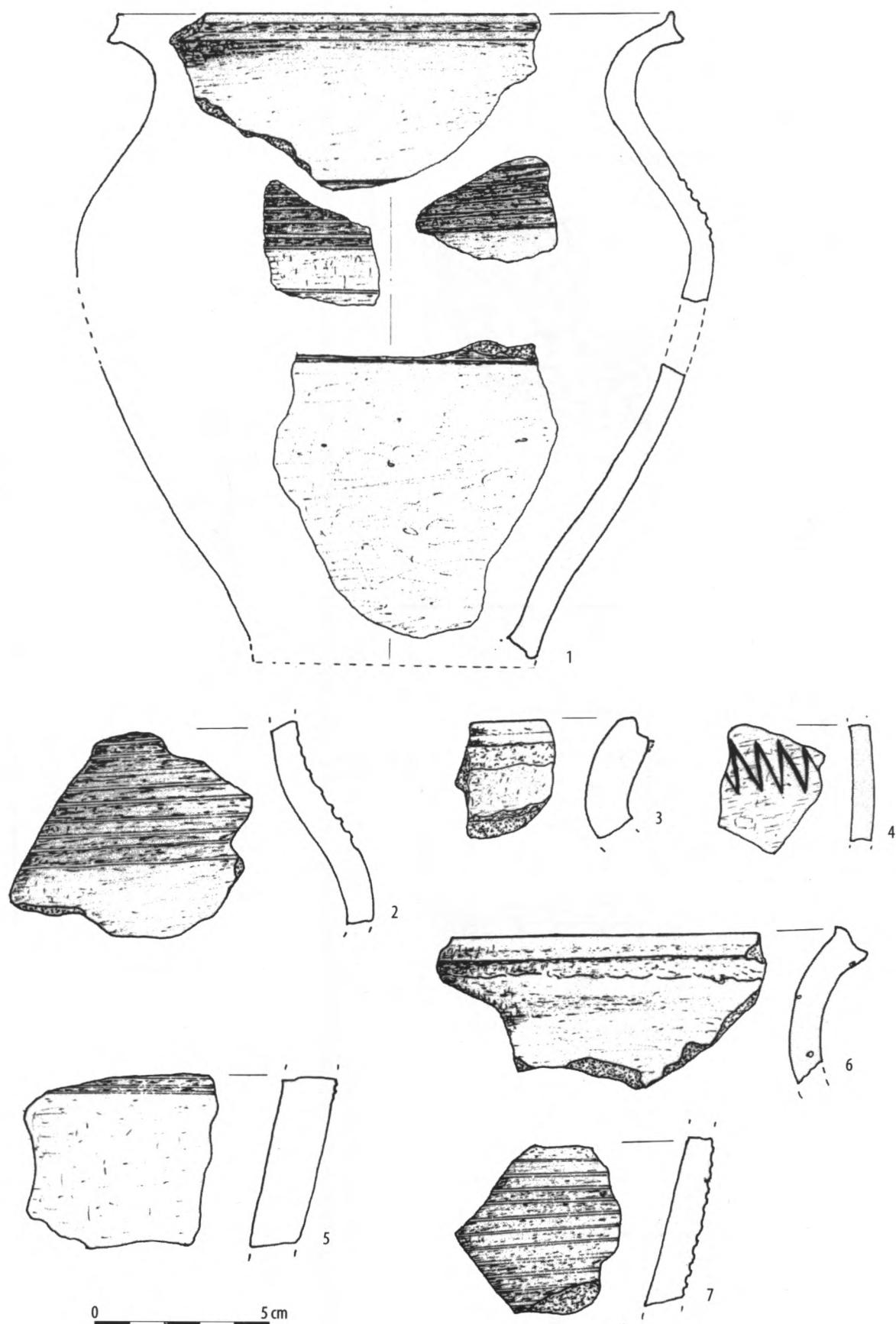
- duże fragmenty brzegowe garnka o profilowanej krawędzi z wrębem na pokrywkę, brunatnych i ceglanych powierzchniach, o średnicy wylewu 16 cm; części przydenne i dwa ułamki górnych partii brzuśca z ornamentem dookólnych płytkich żłobków, powierzchnie brunatne miejscami szare; naczynie zrekonstruowane rysunkowo (ryc. 3: 1);
- fragment górnej partii brzuśca naczynia o czernionych powierzchniach z ornamentem nierównych, szerokich i głębszych żłobków dookólnych (ryc. 3: 2);
- fragment brzegowy grubościennego naczynia o nieznacznie profilowanej krawędzi i brunatnych powierzchniach ze śladami przepalenia (ryc. 3: 3);
- fragment brzuśca naczynia o szarych powierzchniach z ornamentem dookólnej linii falistej o ostrych kątach (ryc. 3: 4);
- 2 fragmenty brzuśca grubościennego naczynia o brunatnej powierzchni zewnętrznej z ornamentem dookólnych wąskich żłobków w górnej partii (ryc. 3: 5);
- po 2 fragmenty dna i części przydenne naczynia o szarobrunatnych powierzchniach i mało spójnym czarnym przełomie z dużą ilością domieszki;
- kilkadziesiąt fragmentów różnej wielkości bryłek polepy i sprażonych kamieni.

Ryc. 1. Kraśnik, ul. Klasztorna. Późzemiańska wczesnośredniowieczna: A - profil południowy wykopu EF; B - profil północny wykopu. Opis warstw w tekście. Rys. Z. Wichrowski.

Ryc. 2. Kraśnik, ul. Klasztorna. Palenisko w północno-zachodnim narożniku półziemianki: A – rzut poziomy; B – przekrój. Opis warstw w tekście. Rys. Z. Wichrowski.

Ryc. 3. Kraśnik, ul. Klasztorna. Ceramika: 1-5 - z obiektu; 6-7 - z powierzchni. Rys. Z. Wichrowski.

Pozyskane materiały ceramiczne to fragmenty, co najmniej pięciu naczyń. Prezentują różny stopień zaawansowania technologicznego. Pochodzą jednak z jednego zwartego obiektu. Część fragmentów nosi wyraźne cechy wtórnego przepalenia w ogniu. Wykorzystane były one jako wykładzina paleniska uzupełnionego gliną. Z pewnością wpłynęło to na ich stan zachowania (są bardziej kruche). Wyraźny sposób formowania profilowanych brzegów, obtaczanie naczyń i ornament żłobkowy, pozwala datować cały zespół w obrębie IX-X wieku (S. Hoczyk-Siwkova 1978, s. 208-211). Przemawia za tym również ornament dookólnych ostrołukowych żłobków.

Z hałdy wykopu zebrano ponadto kilkanaście fragmentów ceramiki nawiązującej stylistycznie i technologicznie do wyżej wymienionej i niewątpliwie pochodzącej z obiektu. Podobna ceramika występowała też na powierzchni ogrodu parafialnego (ryc. 3: 6, 7).

Mimo fragmentarycznego rozpoznania można stwierdzić, że jest to dość typowy wczesnośrednio-

wieczny obiekt mieszkalny o charakterze półziemiankowym z kamiennym paleniskiem usytuowanym w narożniku. Podobne domostwa stwierdzono m.in. w Lublinie-Czwartku (M. Młynarska-Kaletyn 1966, s. 75 in.; S. Hoczyk-Siwkova 1999, s. 38), Świerszowie-Kolonii (A. Zakościelna, J. Gurba 1993 s. 7-19), czy w Guciowie (A. Urbański 1998, s. 148 in.). Półziemianki uchwycono również w innej części Starego Miasta w Kraśniku na ul. Wesołej, około 300 m na wschód od badanego stanowiska (Z. Wichrowski 1997, s. 149-152).

Fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej znajdowane na powierzchni ogrodu parafialnego świadczą, że odkryty obiekt jest fragmentem większej osady z tego okresu. Na ceramikę wczesnośredniowieczną natrafiono podczas prac ziemnych w wielu miejscach wokół rynku oraz podczas prac wykopaliskowych i powierzchniowych na terenie wzgórza zamkowego i dalej na północ wzdłuż Wyżnicy (S. Hoczyk 1971, s. 187-194, ryc. 3; Z. Wichrowski 2001, s. 1-9).

LITERATURA

Hoczyk (Hoczyk-Siwkova) Stanisława	Wichrowski Zbigniew
1971 <i>Sprawozdanie z badań archeologicznych prowadzonych w Kraśniku Lubelskim</i> . Studia i Materiały Lubelskie 5, s. 187-194.	1997 <i>Chata wczesnośredniowieczna z Kraśnika</i> . Archeologia Polski środkowowschodniej 2, s. 149-152.
1978 <i>Chronologia ceramiki wczesnośredniowiecznej (VI-IX w.) z Lublina</i> . Slavia Antiqua 25, s. 189-221.	2001 <i>Kraśnik, stan. 14, ul. Oboźna 48, woj. lubelskie. Stanowisko wielokulturowe, osada wczesnośredniowieczna i średniowieczna</i> (maszynopis przechowywany w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Lublinie).
1999 <i>Małopolska północno-wschodnia w VI-X wieku. Struktury osadnicze</i> . Lublin.	2002 <i>Kraśnik, ul. Kościuszki. Dokumentacja z nadzoru archeologicznego wykopów kanalizacji sanitarnej</i> (maszynopis przechowywany w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Lublinie).
Młynarska-Kaletyn Marta	Zakościelna Anna, Gurba Jan
1966 <i>Wczesnośredniowieczne osadnictwo na Czwartku w Lublinie w świetle badań wykopaliskowych w latach 1959-1962</i> . Rocznik Lubelski 9, s. 79-143.	1993 <i>Obiekt mieszkalny z początków wczesnego średniowiecza na stanowisku 28 w Świerszowie-Kolonii, woj. zamojskie</i> . Archaeoslavica 2, s. 7-19.
Urbański Andrzej	
1998 <i>Półziemianka wczesnośredniowieczna z Guciowa, stan. IX, woj. zamojskie</i> . Archeologia Polski Środkowowschodniej 3, s. 148-150.	

ZBIGNIEW WICHROWSKI, EWA WICHROWSKA

EARLY MEDIEVAL SEMI-SUBTERRANEAN HUT FROM KLASZTORNA STREET IN KRAŚNIK, LUBELSKIE PROVINCE

SUMMARY

In June 2002 there were carried out rescue excavations in the limits of the garden belonging to the parish of the Virgin Mary Ascension in Kraśnik. During the earthworks preparing a construction of a sewage system, there were uncovered, among others, relics of city defence wall and an early medieval semi-subterranean hut which is the subject of the report. It was 360 cm long but unfortunately its width wasn't to interpret. The feature was from 40 to 50 cm thick and its floor was recorded 102 cm beneath the site surface. It had a fill containing dark-grey and black soil, particularly in lower part, with traces of burning and little daub clay lumps, small fragments of animal bones and de-pitiated granite stones. In the north-west angle of explored

area there was a stone hearth round in shape and approximately 150 cm in diameter. The furnace place was constructed of granite stones covered with 4 cm thick layer of clay appearing signs of sootiness. On the top some animal bones and dozens of pieces of clay vessels were discovered. Potsherds originate from at least 5 vessels, in this ornamented with round grooves and wavy lines. They can be dated to the early medieval period between the 9th and the 10th century.

The presented feature constitutes in all probability a successive object of a wide-spread settlement, functioning in the district of the old town hill in Kraśnik from the 8th century.

Mgr Zbigniew Wichrowski
Mgr Ewa Wichrowska
Muzeum Regionalne
Ul. Piłsudskiego 7
23-200 Kraśnik
zbiwich@wp.pl